

27 Mayıs üstüne bir kitap

Murat Belge

Kimbilir ne zaman bir sahafta görüp aldığım ve bir türlü kapağını açamadığım bir kitabı nihayet okuyabildim. Kitabın tam adı “Hürriyet için 27 Mayıs 1960 Devrimi”; kapakta bunun “Hürriyet İçin” kısmı daha büyük yazılmış. Altında, “Yazan: Kurmay Binbaşı Avni Elevli, Harp Okulu Üçüncü Tabur Kumandanı” yazısını okuyorsunuz. Herhalde kendisi bastırmış, çünkü bir yayınevi adı görünmüyor. Tarih ise 1960. Yani 27 Mayıs’tan birkaç ay sonra yazılmış ve basılmış bir kitap.

Okurken sürekli gözüme çarpan bir nokta, 1960’ın ve tabii 27 Mayıs’ın yakın tarihimizde oynadığı “ayraç” rolüydü. Bundan önceki siyasî bilinçlilikte tuhaf bir naiflik, bir çocuksuluk var. Darbeden birkaç ay sonra yazılmış bu kitapta da dediğim naif nitelik kendini hemen belli ediyor.

Niçin böyle acaba? Çok-partili bir siyaset hayatı yaşanmadığı için mi? Ama elli-altmış arasında, hem de epey ateşli bir çok-partili parlamentarizm deneyiminden geçildi.

Niçin böyle acaba? Çok-partili bir siyaset hayatı yaşanmadığı için mi? Ama elli-altmış arasında, hem de epey ateşli bir çok-partili parlamentarizm deneyiminden geçildi.

Yoksa, ülkede bir “sol” olmamasından mı? Belki. Ama bir “sol” olduğunu düşündüğümüz yıllarda da bu “sol”, iki geleneksel gücün üzerinden politika yaptığı bir “piyon”dan öte bir varlık sahibi olamamıştı.

Nedenini açıklayamayacağım; ama böyle bir “büyümemişlik” bu dönemin siyasî “literatür”ünde hep hissedilir.

Kurmay Binbaşı Avni Elevli, tahmin edileceği gibi, 27 Mayıs’ın ateşli bir taraftarı. Bu konulara pek girmiyor ama Harbokulu’nda “tabur kumandanı” olması da herhalde bu eğiliminin sonucu olsa gerek, çünkü kendisinin de anlattığı gibi Harbokulu 27 Mayıs’çıların başlıca silâhıydı ve burada “kafadar” subayların görev yapıyor olması önemliydi.

Elevli’de yoğun ve şiddetli bir Demokrat Parti nefreti görüyoruz. Zaten bunun hiçbir gizlisi saklısı yok: “... molla Celâl ve onun maşası manyak Menderes...” gibi cümleciklerle sık sık karşılaşıyoruz.

Kitapta ağırlıkla 27 Mayıs’ın gerçekleştirilmesi anlatılıyor ve bunun için doğal olarak DP iktidarının son bir iki yılı daha yoğun bir biçimde ele alınıyor. Bu birkaç yılın iktidara karşı (ordu içinde) duyulan nefreti büyük boyutlara vardırıldığı anlatılıyor: “İşte bu ve buna mümasil binlerce hadiseler memuru, öğretmeni ve subayı tamamen huzursuz yapmıştı. Ayrıca maaşların azlığından doğan malî imkânsızlıklar bu zümrenin belini iyice bükmişti” (s.52; “maaş” konusunun böylece çitlatılması da dediğim o naifliğin örneklerinden).

“Subaylar, bu gidişatı çok yakinen takip ediyorlardı. İşin vehametini anlamışlardı. Artık öyle bir durum olmuştu ki, ne herhangi bir subay ve ne de herhangi bir kimse subaylar meclisinde sabıkları methetmek cesaretini gösteremiyordu. Çünkü, derhal sert bir lisanla karşılanıyordu. İşte, böyle bir duygudan doğan fikir ahengi ordu içinde kuruluvermişti [bir şeyler hatırlatıyor mu bu sözler?]. Kayseri hadiselerinde bu iş fiilen kendini gösterdi. Nihayet, son olaylar subayları bir araya getirdi, gurup gurup sabıkları yok etme çarelerini aramağa ve ‘Nasıl yapmalı?’ ‘Nasıl yaparız?’ suallerine

cevap vermeğe koyuldular” (s.157-58).

Yani, DP’nin Meclis’te bir “Tahkikat Komisyonu” kurma gereğini duyduğu ortamı anlatıyor.

DP iktidarının son yıllarında hükümetin hazımsız ve baskıcı uygulamalarından, Kayseri Uşak olaylarından vb. ben de çok rahatsızdım. Ancak Elevli, bu son yılları vurgularken, aslında işin DP’nin iktidar olduğu güne uzandığını da saklayamıyor. Yani, konu hükümetin giderek demokrasiden uzaklaşması konusu değil. CHP, yani devlet iktidarını kesintiye uğratması.

Celal Bayar’ın İnönü’ye minnet borcu var. “Zira 1950 seçimlerini kaybettiğinde, o devrin generalleri işe müdahale teklifinde bulunmuşlardı, fakat İsmet Paşa buna rıza göstermemiş...” (s.63). Yani, bu seçimi kazanmış partinin ne yapacağı hakkında hiçbir bilgi yokken de, durum böyle.

Bakın: “Nihayi kaynaşmalar çok mükemmel bir teşkilâtlanma ile hepimizin bildiği ve bu inkılâbın pırlantası olan *Milli Birlik Komitesini* meydana getirdi. İlerde isimlerini açıklayacağım *Hürriyetperver*, vatansever ve her türlü tehlikeleri göze alan bu asil ve güzide subaylar, günler, haftalar, aylar ve hattâ senelerce çalıştılar, plânlar hazırladılar ve gelecekle ilgili ağır mes’uliyetlerini de teferruatıyla plânladılar.”

Yarın da Elevli’nin kitabına devam edeceğim.

TIMATURK

29.05.2009